

Київський університет імені Бориса Грінченка
Університетський коледж

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

09

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КИЄВОЗНАВСТВО

для студентів

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня молодший спеціаліст
освітньої програми Початкова освіта

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>1403/19</u>	
(підпис)	(прізвище, ініціали)
« »	20 <u>10</u> р.

Розробник: Березовська М.Г., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Березовська М.Г., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства
Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

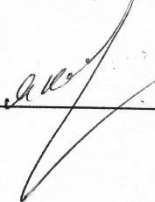
Голова циклової комісії (Н.К. Бурдіна)

Робочу програму перевірено
«30» серпня 2019 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи

 (З.Л. Гейхман)

Заступник директора
з навчальної роботи

 (Я.В. Карлінська)

Пролонговано:

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» __20__р., протокол №__

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» __20__р., протокол №__

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» __20__р., протокол №__

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» __20__р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60
Курс	1
Семестр	1
Кількість змістових модулів з розподілом	2
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі:	60
Аудиторні	28
Модульний контроль	4
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	28
Форма семестрового контролю	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є забезпечення майбутніх спеціалістів знаннями в галузі киевознавства, про законодавство, структуру та особливості функціонування органів влади та місцевого самоврядування в Києві, столичні функції, історію Києва, місце і роль Києва в житті сучасної України.

Завданням дисципліни є:

допомогти студенту зрозуміти сучасність за допомогою аналізу минулого, оволодіти основами методики історичного дослідження, зокрема ретроспективного, порівняльного, діалектичного методу, історичної хронології;

виробити навички наукової роботи з історичними першоджерелами, різноманітною навчальною літературою; навчити студента методиці самостійної роботи при підготовці до занять та підсумкового контролю знань;

зацікавити вітчизняною історією, практикуючи відвідання історичних музеїв, історико-культурних пам'яток, інформуючи про найактуальніші проблеми сучасної історії та політики;

набути студентами навичок науково-історичного аналізу; оволодіння загальними науковими методами пізнання об'єктивного буття; виявити логіки та об'єктивних закономірностей історичного процесу; виховати високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму;

визначати роль Києва в культурному і духовному житті України; підготувати студента до активного громадського життя; дати студентам знання з історії виникнення і розвитку міста Києва та його сучасного життя, інфраструктури, управління, економічного та культурного розвитку.

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Киевознавство» студент:

- самостійно планує та проводить екскурсії по Києву (оглядову, по окремим історичним місцевостям, присвячену певній історичній події чи пов'язану з певним історичним чи культурним діячем);
- оцінює різні версії й думки про минулі історичні події, визначає можливість необ'єктивності окремих джерел; відбирає найбільш цікавих фактів про те, як з'явився, зростав, розбудовувався і змінювався Київ з часу його заснування; веде дискусію;
- шукає додаткову інформацію та будує розповідь про історичні події, пов'язані з Києвом, виникнення Києва, особливості розвитку Києва в стародавні часи, середньовіччя, новий та новітній час; називає та характеризує пам'ятки Києва, пов'язані з кожною епохою;
- визначає вплив різних подій на архітектурний облік Києва; користуючись картою, пояснює причини і наслідки історичних подій, процесів історії Києва; характеризує історичний процес та його регіональні особливості;
- визначає та характеризує основні проблеми сучасного Києва та пропонує шляхи вирішення цих проблем;
- самостійно будує розповідь про видатних людей, політичних та історичних діячів, діячів культури та спорту, меценатів та благодійників, що народилися,

жили та працювали у Києві; пов'язує їхню діяльність з конкретними історичними, політичними та культурними подіями, що відбувалися в Україні і в світі;

- порівнює та оцінює факти про діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначає власну позицію щодо суперечливих питань історії;
- будує розповідь про окремі пам'ятки архітектури, збудовані у Києві; пов'язує їх будівництво з певною історичною епохою, визначає архітектурний стиль, історичну та культурну цінність;
- визначає та аналізує структуру влади та управління в Києві в різні епохи; розкриває структуру, права та межі компетентності сучасних органів влади Києва.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

	Назва змістових модулів, тем	усього	Розподіл годин між видами роботи					
			Аудиторні					Самостійна
			лекції	семінари	практичні	лабораторні	індивідуальні	
Змістовний модуль I. Київ від найдавніших часів до початку XIX ст.								
1	Предмет і завдання курсу. Виникнення Києва	7	2					5
2	Київ в X-XV ст. Найдавніші споруди Києва	10	4	2				4
3	Київ в XVI-XVIII ст.	11	4	2				5
	Модульний контроль	2						
	Всього	30	10	4				14
Змістовний модуль II. Київ в XIX – на початку XXI століття								
4	Київ в XIX ст. Меценати Києва	7	2					5
5	Київ в першій половині XX ст.	10	4	2				4
6	Київ в другій половині XX ст.	11	4	2				5
	Модульний контроль	2						
	Всього	30	10	4				14
		60*	20	8				28

***із врахуванням МКР**

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Київ від найдавніших часів до початку XIX ст.

Лекція 1. Предмет і завдання курсу. Виникнення Києва (2 год.)

Предмет і завдання курсу. Історія київської символіки. Важливість знань про Київ для майбутніх вчителів. Законодавство України про Київ: Конституція України; Закон України "Про столицю України – місто-герой Київ".

Наукові дослідження з питань походження Києва. Легенди про походження Києва. Київ дохристиянський.

Діяльність перших київських князів. Аскольд і Дір. Олег, Ігор. Ольга. Святослав. Реформи Володимира Святославича. Історичні пам'ятники стародавнього Києва. Аскольдова могила.

Основні поняття теми: історія, києвознавство, літопис, літописання, археологія, архітектура, історичні джерела, історичні дослідження, законодавство, виконавча влада, самоврядування, вибори, київська громада, палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, залізний вік, слов'яни, поселення, місто, ремесло, Русь, держава, походи, князівська дружина, князівська влада, завоювання, кочові народи, хазари, половці, язичництво, реформи, феодалізм, державна влада, монотеїзм, християнство, іслам, іудаїзм, Візантія, «місто Володимира».

Основна література: 1,4,5,6. *Додаткова література:* 2,8,19,30.

Лекція 2-3. Київ в X-XV ст. Найдавніші споруди Києва (4 год.)

Прийняття християнства в Києві. Перші християнські пам'ятники. Десятинна церква. Ярослав Мудрий. Найдавніші споруди, що збереглися в Києві. Золоті ворота. Софійський собор.

Михайлівський Золотоверхий собор. Видубицький монастир. Церкви Спаса на Берестові та Богородиці Пирогощі, Києво-Печерська лавра.

Основні поняття теми: Монотеїзм, християнство, іслам, іудаїзм, Візантія, будівництво, архітектура, візантійський стиль, мозаїка, фрески, акустика, «місто Ярослава», проект, реконструкція, бібліотека, собор, монастир, церква, дзвіниця, іконостас, Верхня лавра, Нижня лавра, печери, Верхнє місто, Нижнє місто (Поділ).

Основна література: 2,4,5,6. *Додаткова література:* 2,8,12,19.

Семінар 1.Києвознавство. Історичні пам'ятники стародавнього Києва. Найдавніші споруди Києва (2 год.).

Лекція 4-5. Київ в XVI-XVIII ст. (4 год.)

Руйнування Києва. Київ під владою Литви. Магдебурзьке право в Києві. Пам'ятник магдебурзькому праву в Києві.

Київ в XVI-XVII ст. Київ в роки Визвольної війни під керівництвом Б.Хмельницького. Спорудження пам'ятника Б.Хмельницькому. Києво-Могилянська академія. Г.Гулевичівна. П.Могила. Київ в XVIII ст. Бароко. Українське бароко. Маріїнський палац. Андріївська церква.

Основні поняття теми: будівництво, архітектура, руйнування, ремесло, місто, візантійський стиль, мозаїка, фрески, акустика, монастир, церква, Магдебурзьке право,

самоврядування, магістрат, ратуша, бароко, українське бароко, колегіум, школа, академія, Визвольна війна, пам'ятник, імператор, царська влада, реставрація.

Основна література: 2,4,5,6. *Додаткова література:* 2,5,8,15,25.

Семінар 2. Київ в XII- XV століттях. Архітектурні пам'ятки Києва XVI-XVII ст.(2 год.).

Модуль 2. Київ в XIX – на початку XXI століття

Лекція 6. Київ в XIX ст. Меценати Києва (2 год.)

Київ в XIX ст. Перший перспективний план забудови Києва. Забудова Хрещатика. Діяльність в Києві відомих архітекторів: В.І.Беретті, О.В.Беретті, О.М.Вербицький, В.М.Ніколаєв, В.В.Городецький. Володимирський собор. Кирилівська церква. В.Васнецов та М.Врубель в Києві.

Значення діяльності меценатів для розвитку Києва. Діяльність відомих меценатів в Києві. Губернатор І.І.Фундуклей. Родина Дегтярьових. Діяльність в Києві родини Бродських. Родина Терещенків. Богдан та Варвара Ханенки.

Основні поняття теми: перспективний план, Верхнє місто, Нижнє місто (Поділ), Печерськ, адміністративний центр, генерал-губернатор, магістрат, архітектор, класицизм, модерн, візантійський стиль, українське бароко, розписи, реставрація, реконструкція, собор, церква, меценати, благодійництво, музей, театр, лікарня.

Основна література: 3,4,5,6. *Додаткова література:* 5,6,7,10,23,28.

Лекція 7-8. Київ в першій половині XX ст.(4 год.)

Соціально-економічний розвиток Києва на поч. XX ст. Події Лютневої (1917) революції у Києві. Діяльність більшовиків в Києві. Репресії в Києві.

Початок Великої Вітчизняної війни. Оборона Києва. Значення оборони Києва. Київ в роки окупації. Трагедія Бабиного Яру. Сирецький та Дарницький концтабори. Доля Успенського собору Києво-Печерської лаври. Київське підпілля. Операція по форсуванню Дніпра та визволенню Києва.

Основні поняття теми: промисловість, транспорт, господарство міста, благоустрій, революція, влада, Центральна Рада, гетьманат, Директорія, більшовики, резиденція, громадянська війна, репресії, Биківнянський ліс, реабілітація, Друга світова війна, Велика Вітчизняна війна, оборона, підпільний рух, руйнування, окупація, голокост, концтабір, пам'ятник, форсування, визволення.

Основна література: 3,4,5,6. *Додаткова література:* 4,12,13,38.

Семінар 3. Будівництво в Києві в XIX ст. Діяльність відомих меценатів в Києві. Київ в роки Великої Вітчизняної війни (2 год.).

Лекція 9-10. Київ в другій половині XX ст. (4 год.)

Відбудова Києва після війни. Відбудова Хрещатика. Розв'язання житлової проблеми в Києві в 50 – 60-ті рр. Сирецька трагедія 1961 р. та її наслідки.

Київ в 90-х рр. Відбудова втрачених пам'яток в Києві: Михайлівський Золотоверхий собор, Успенський собор Києво-Печерської лаври, церква Богородиці

Пирогощі. Перспективи відбудови. Нові пам'ятники в Києві.

Основні поняття теми: відбудова народного господарства, архітектура, надмірності в архітектурі, житлові масиви, гідронамив, райони, відбудова, реконструкція, настінні розписи, пам'ятники, екологія.

Основна література: 3,4,5,6. *Додаткова література:*4,12,55,56.

Семінар 4. Проблеми розвитку сучасного Києва(2 год.).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	3	3
Відвідування семінарів	1	2	2	2	2
Відвідування практичних	1				
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10				
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом			57		55
Максимальна кількість балів		112			
Розрахунок коефіцієнта		1,12			

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Історія киевознавства: Нестор Літописець, М.Берлінський, М.Закревський, М.Максимович. Стародавні поселення на території майбутнього Києва. Поява слов'ян. Поляни. Вірування давніх слов'ян. Аскольдова могила. Десятинна церква. Хрещення Русі. Софія Київська.	5
2	Будівництво в Києві за часів нащадків Ярослава Мудрого. Київ в XII – XV ст. Києво-Печерська Лавра. Преподобні Антоній і Феодосій. Алімпій. Києво-Печерський патерик. Георгіївська та Ірининська церкви. Михайлівський Золотоверхий. Церква Спаса на Берестові. Кирилівська церква.	5
3	Боротьба киян з монгольською навалою. Діяльність Б.Хмельницького у Києві. Діяльність в Києві С.Д.Ковніра, А.І.Меленського, І.Г.Григоровича-Барського. Києво-Могилянська академія. Петро Могила. Іван Мазепа. Українське бароко в Києві. Маріїнський палац. «Будинок Петра».	5
4	Розвиток промисловості та міського господарства Києва в XIX ст. Значення діяльності відомих меценатів в Києві. Граф О.О.Бобринський. Велика княгиня О.П.Романова. Заснування Покровського монастиря. Церква Різдва Христового на Подолі. Університет Святого Володимира. Т.Г.Шевченко у Києві. Іван Фундуклей. Володимирський собор.	5
5	Початок української революції. Події жовтневої (1917 р.) революції у Києві. Масове нищення культових споруд. Репресії у Києві. Биківня. Боротьба за владу в Києві в 1917 – 1920 рр. Вшанування пам'яті тих, хто захищав та визволяв Київ в роки Великої Вітчизняної війни. Пам'ятники захисникам вітчизни.	5

6	Наслідки Великої Вітчизняної війни для Києва. Будівництво нових житлових масивів в 70 – 80-х рр. Культурно-освітні заклади Києва. Дніпро. Парки. Екологічний стан міста. Відновлені пам'ятки. Нові пам'ятники Києва.	5
	Разом	30 бал.

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання (розв'язання юридичних задач) оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 15 балів

Виконання 10 тестових завдань – 10 балів. Всього балів – 25.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Кількість балів	Оцінка
100-90	Відмінно
82-89	Дуже добре
75-81	Добре
69-74	Задовільно
60-68	Достатньо
0-59	Незадовільно

7. Навчально-методична карта дисципліни «Києвознавство»

Разом: 60 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 8 год.,
самостійна робота – 28 год., підсумковий контроль – 4 год.

Модулі	Змістовний модуль I						Змістовний модуль II					
Назва модуля	Київ від найдавніших часів до початку XIX ст.						Київ в XIX – на початку XXI століття					
Лекції	1	2-3			4-5		6		7-8		9-10	
Дати												
Теми лекцій	Предмет і завдання курсу. Виникнення Києва	Київ в X-XV ст. Найдавніші споруди Києва			Київ в XVI-XVII ст.		Київ в XIX ст. Меценати Києва		Київ в першій половині XX ст.		Київ в другій половині XX ст.	
Теми семінарських занять			Семінар 1.Києвознавство. Історичні пам'ятники стародавнього Києва Найдавніші споруди Києва			Семінар 2. Київ в XII- XV століттях. Архітектурні пам'ятки Києва XVI-XVIII ст.			Семінар 3. Будівництво в Києві в XIX ст. Діяльність відомих меценатів в Києві Київ в роки Великої Вітчизняної війни		Семінар 4. Проблеми розвитку сучасного Києва	
Види поточного контролю						Модульна контрольна робота						Модульна контрольна робота

8. Рекомендована література

Базова

1. Визначні пам'ятки Києва: Енциклопедичний довідник / Г. Ю. Івакін, М. Б. Кальницький, Ю. В. Павленко, О. Ю. Храмов. – К.: Фенікс, 2005.
2. Вулиці Києва. Довідник / за ред. А.В.Кудрицького. – К., 1995.
3. З історії самоврядування та демократії у Києві. – К., 2000.
4. Кальницький М., Малаков Д., Юркова О. Нариси історії Києва. – К., 2003.
5. Толочко П. П., Івакін Г. Ю., Верменич Я.В. Київ // Енциклопедія історії України. — Київ: Наукова думка, 2007. — Т. 4.

Додаткова

1. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ».
2. Архітектори Києва: Альбом-довідник / Олександр Корнієнко (голов.ред.), Олександр Корнієнко (упоряд.). — К. : Корлайн, 2001. — 126 с.
3. Берлінський М.Ф. Історія міста Києва. – К.: Наукова думка. 1991. – 320 с.
4. Білецький П.О., Горбачов Д.О., Димшиць Е.О., Кара-Васильєва Т.В., Карпова Г. В. Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ- початку ХХ ст / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського / Н.Ю. Асєєва (відп.ред.). — К.: Наукова думка, 2000.
5. Бобров, О. З. Уроки пам'яті: публіцистика / О.З. Бобров. - К. : Книга Пам'яті України - місто-герой Київ, 2007. - 83 с.
6. Вечерського В.В. Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України.- К.: НДІТІАМ, 2002. - 600 с.
7. Виноградова М.В., Кальницький М. Б., Малаков Д. В., Пучков А. О., Червінський О.С. Головні та міські архітектори Києва 1799 - 1999: Каталог виставки до двохсотріччя введення посади головного архітектора Києва / Державний НДІ теорії та історії архітектури і містобудування Держбуду України (НДІТІАМ); Головне управління містобудування та архітектури Київської міської держадміністрації (Головкийвархітектура) / М.М.Дьомін (ред.). — К. : НДІТІАМ, 1999. — 36с.
8. Владислав Городецький (1863-1930): Бібліографічний покажчик / Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. В.Г.Заболотного / Г.А.Войцехівська (ред.), О.Б.Шинкаренко (уклад.). — К.: Укрархбудінформ, 1999. — 42с.
9. Галайба В. Хроніка старого Києва.– К.: Б-ка українця, 2003.– 175 с.
10. Галишин Р.Я. Українська церковна архітектура і монументально-декоративне мистецтво зарубіжжя. — Л. : Сполом, 2002. — 334с.
11. Генік-Березовська Зіна. Грані культур. Бароко, романтизм, модернізм / Київський слов'янський ун-т; Інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАН України / Михайлина Коцюбинська (упоряд.та прим.), Галина Сиваченко (пер.), Михайлина Коцюбинська (вступ.ст.), Галина Сиваченко (упоряд.та прим.). — К. : Гелікон, 2000. — 368с.
12. Киев. Энциклопедический справочник / под ред. А.В.Кудрицкого. – К., 1982.
13. Героїчний Київ: Документальні розповіді / Упоряд. В. І. Денисенко.– К.: Україна, 2003.– 335 с.

14. Голованов О. Лисогірський форт. Невивчена сторінка військового минулого Києва // Київ. старовина.– 2002.– № 5.– С. 1.
15. Єжов В. І., Пучков А. О. Сучасна архітектура радянської доби (1917-1991 рр.): Рекомендації та бібліогр. довідник для студ. архіт. фак. / Київський держ. технічний ун-т будівництва і архітектури. — К., 1998. — 32с.
16. Заєць О. Найдавніша школа Києва або витoki початкової освіти в місті // Київ. старовина.– 2004.– № 4.– С. 55 – 61.
17. Історія України / під ред. В.А.Смолія. – К., 1997.
18. Золоті ворота в Києві / Пер. з рос. С.О.Висоцького.– К.: Техніка, 2000.– 160 с.– (Нац. святині України).
19. Іванцов І. О. Стародавній Київ.– К.: Фенікс, 2003.– 367 с.
20. Івашко Ю. В. Будинки Києва з елементами готики (дослідження історії та архітектури).– К.: Гопак, 2004.– 144 с.
21. Івашко Ю. Доля зруйнованого будинку: З історії київ. будинків // Київ. старовина.– 2005.– № 2.– С. 173 – 175.
22. Івашко Ю. З історії київських будинків. Неоготика Гоголівської вулиці // Київ. старовина.– 2004.– № 6.– С. 172 – 175.
23. Киркевич В. Г. Володимирський собор у Києві.– К.: Техніка, 2004.– 208 с.– (Нац. святині України).
24. Кілессо С. К. Києво-Печерська лавра.– К.: Техніка, 2003.– 199 с. – (Нац. святині України).
25. Климовский О. Київська фортеця у першій половині ХІХ ст. // Київ. старовина.– 2005.– № 1.– С. 80 – 108.
26. Козак О. Загибель середньовічного Києва (приклад біоархеологічної реконструкції) // Київ. старовина.– 2002.– № 1.– С. 128 – 133.
27. Конституція України
28. Малаков Д. В. Архітектор Городецький: Архівні розвідки. — К. : Кий, 1999. — 240с.
29. Малаков Д. Оті два роки...у Києві при німцях.– К.: Амадей, 2002.–317 с.
30. Національний заповідник “Софія Київська”: Книга-альбом / Ред.: Ж. Арустам’ян; Л. Виноградська; О. Дивавіна та ін.– К.: Мистецтво, 2004.– 432 с.
31. Писаренко Ю. Першопочатки Києва: наукові уявлення та народна традиція // Київ. старовина.– 2002.– № 1.– С. 24-36.
32. Пляшко Л.А. Літописний Київ: Структура і пейзаж. – К.: Хрещатик, 1994. – 72 с.
33. Подвиг на віки: Книга Пам'яті України - місто-герой Київ. - Київ: Книга Пам'яті України, 2000. - 912 с.
34. Попельницька О. Головна міська площа київського Подолу у ХVІІІ ст. // Київ. старовина.– 2004.– № 1.– С. 43-47.
35. Попельницька О. Історична топографія київського Подолу ХVІІ – початку ХІХ століття.– К.: Стилос, 2003.– 301 с.
36. Попельницька О. Невідома сторінка історичної топографії Києва – Нова Пасіка // Київ. старовина.– 2003.– № 6.– С. 72-77.
37. Рибалков М.О. Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва. – К.: Кий, 1997. – 374 с.

38. Сегеда Р. Документ з історії Києва останньої третини XVI століття // Київ. старовина.– 2004.– № 4.– С. 97-100.
39. Силин О. О. Фортеці Києва VI – XIX століть – К.: МП Леся, 2003.– 144 с.
40. Толочко Л. Історія Контрактового ярмарку і Контрактового будинку в м.Києві на Подолі // Київ. старовина.– 2002.– № 1.– С. 134 – 147.
41. Толочко Л. Історія спорудження панорами “Голгофа” у Києві на Володимирській горі // Київ. старовина.– 2004.– № 4.– С. 50 – 54.
42. Толочко Л. Історія спорудження фонтана “Самсон і Лев” у Києві на Подолі // Київ. старовина.– 2003.– № 1.– С. 12 – 31.
43. Толочко Л. Коротка історія парку Володимирської гірки // Київ. старовина.– 2003.– № 3.– С. 44 – 53.
44. Толочко Л. Нові факти в історії спорудження пам’ятника Святому Рівноапостольному князю Володимирі в Києві // Київ. старовина.– 2003.– № 6.– С. 57 – 71.
45. Толочко О.П. Толочко П.П. Толочко. Київська Русь. – К., “Альтернатива”, 1998. – 352 с.
46. Третяк К.О. Історія розбудови та архітектура Києва на пр. 19 – поч.. 20 ст. : Автореф. дис. ... канд. архітектури : 7.00.01 Київ, 1999.
47. Українське бароко та європейський контекст: Архітектура, образотворче мистецтво, театр і музика / АН УРСР; Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т.Рильського; Польська академія наук. Інститут мистецтва / О.К. Федорук (відп. ред. редкол.). — К. : Наукова думка, 1991. — 256 с.
48. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсенко-Чепелик. - К.: КНУБА, 2000. - 378 с.
49. Ясєв Г. Є. Спадкоємність поколінь : інформаційно-довідкове видання / Г.Є. Ясєв. - К. : Книга Пам'яті України, 2006. - 80 с.

9. Додаткові ресурси

<http://archunion.com.ua/history/history.shtml>
<http://kiev2000.com/>
<http://KievGid.com>
<http://kievjournl.com/>
<http://kievportal.com/>
<http://nostalgia.org.ua>
<http://pages.kiev.ua/>
<http://photos.kievmap.com.ua/main.php>
<http://progulka.kiev.ua>
<http://travel.kyiv.org/map>
<http://uk.wikipedia.org/wiki/Київ>
<http://uk.wikipedia.org/wiki/Портал:Київ>
<http://wek.kiev.ua>
<http://who-is-who.com.ua/bookrubr/ukrinvest2007/8.html>
<http://www.interesniy.kiev.ua>
<http://www.kievgid.net/>
<http://www.kievmap.com.ua/>
<http://www.kievua.com/>
<http://www.kmv.gov.ua/>

<http://www.lavra.kiev.ua>

<http://www.nostalgia2.kiev.ua/home.shtml>

<http://www.oldkyiv.org.ua>